

Växt- och miljöavdelningen
David Ståhlberg

POM programrådsmöte nr 26 2012-04-24

Närvarande:

Annette Olesen, Lantmännen SW Seed; Helena Jauhiainen, LRF/GRO; Anna-Gretha Eriksson, Riksantikvarieämbetet; Helena Persson Hovmalm, Pomologiska sällskapet; Maria Nyman-Nilsson, Fredriksdals museer & trädgårdar; Hilde Nybom, SLU; Morten Rasmussen & Árni Bragason, NordGen, Göran Svanfeldt, Fritidsodlingens riksorganisation; Mats Havström, Göteborgs botaniska trädgård; Eva Jansson, CBM (samordn.); Jens Weibull, Jordbruksverket (samordn.); Tobias Olsson, Jordbruksverket (ordf.); David Ståhlberg, Jordbruksverket (sekr.)

Anmält förhinder:

Torbjörn Ebenhard, CBM; David Lymer, Sida; Jan Svensson, Formas

PRESENTATIONSRUNDA

Tobias Olsson ersätter Martin Sjödahl som ordförande för programrådet. Bytet beror på att odlad mångfald har fått en ny plats i Jordbruksverkets organisation. Tobias är mark-/växtagronom och har varit enhetschef på Jordbruksverket sedan 2008. Tidigare jobbade han på länsstyrelsen i Västra Götaland.

David Lymer är ny kontaktperson på Sida.

UPPFÖLJNING AV FÖREGÅENDE MÖTE

David S har varit i kontakt med Formas och Sida angående deras fortsatta medverkan i programrådet. Jordbruksverket ska träffa Formas för att diskutera samverkan kring växtförädlingsforskning. Hilde påpekar att Formas har fått i uppdrag att utvärdera SLU:s växtförädlingsprogram. [Jordbruksverket har tidigare varit medfinansier; medlen har tagits från den numera slopade skatten på handelsgödsel.] Sida kan delta i programrådsmöten om internationella frågor finns med på agendan. Programrådet föreslår att internationella frågor ska ges utrymme på nästa möte.

Jordbruksverket ska till nästa programrådsmöte ta fram ett konceptförslag på ett framtidsseminarium om odlad mångfald. Som jämförelse nämner Jens seminariet på KSLA den 20 april ("Husdjurens och nyttoväxternas mångfald – hur ser de svenska behoven ut i ett internationellt perspektiv?") där han och Annette medverkade.

ORGANISATORISKA FÖRÄNDRINGAR

SLU:s POM-verksamhet tillhör sedan årsskiftet fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap (LTJ) i Alnarp. Verksamheten ligger direkt under fakultetsledningen och dekanus Tiina Sarap.

Jens är fr.o.m. årsskiftet anställd av Jordbruksverket istället för av SLU. Jens jobbar till 50 procent med POM-samordning (oförändrat jämfört med tidigare) och till 50 procent med en utredning om sortprovning. Jens sitter i Jönköping tre dagar i veckan och i Alnarp resten av veckan. Jens har jämfört med tidigare fått ett tydligare ansvar för internationella frågor. Eva, som är kvar på SLU, har fått en tydligare roll som verksamhetsledare för POM:s operativa arbete i Alnarp.

Både Jens och Eva tycker att samordningen fungerar bra trots förändringarna.

David konstaterar att POM har fått större uppmärksamhet internt på Jordbruksverket i och med förändringarna. Förändringsprocessen har också lett till tätare POM-avstämningar på chefs- och handläggarnivå mellan Jordbruksverket, Landsbygdsdepartementet och SLU.

INFO FRÅN AKTÖRERNA

LRF/GRO

Driver tillsammans med Elitplantstationen ett FoU-projekt om att få ut POM-perenner på marknaden. Sortnamn kommer kungöras på Elmia Garden i höst. LRF/GRO jagar finansiering för SKUD.

Friluftsmuseerna

Policy för förvaltning av levande samlingar håller på att tas fram. Fredriksdal håller på att förbättra hemsida/ info om rosor.

SLU

LTJ-fakulteten ska omorganiseras; forskningen ska delas in i nya ämnesområden. [POM-verksamheten föreslås ingå i ämnesområdet "Landskap" fr.o.m. 2013.] Balsgård har fått *Public Private Partnership*-medel för arbete med sjukdomsresistens. Växtmaterialet på Balsgård ska inte flyttas enligt SLU:s internutredning.

Fritidsodlingens riksorganisation

Trädgårdsmässan i Älvsjö 12-15 april hade mer än 50 000 besökare. POM ingick i FOR:s monter. Nästa år äger mässan rum 11-14 april.

Pomologiska sällskapet

Per Axell är ny ordförande. Sällskapet satsar på utbildningsmaterial om beskärning. "Päronåret" fortsätter under 2012.

Botaniska trädgårdarna

Trädgårdarna satsar på informationsarbete. Eva nämner initiativ nu i vår om samordning av information. Göteborg arbetar med nyinsamling av Dahlior från Mexiko. Arbete med SKUD pågår. Plant Fascination Day den 15 maj i hela världen!

Växtförädlingsbranschen

Annette medverkade på KSLA-seminarium (se ovan). Lantmännen SW Seed har PPP-medel för arbete med pre-breeding på bl.a. korn och engelskt rajgräs. Trots den relativt milda vintern finns det vinterskador i SW:s odlingar.

Riksantikvarieämbetet

Försöker få gehör för sitt arbete med biologiskt kulturarv. Odlad mångfald åskådliggör begreppet på ett tydligt sätt. Biologiskt kulturarv är en programpunkt på kyrkogårdskongressen i Visby 3-5 september. Nordiskt nätverk för trädgårdens arkeologi och arkeobotanik (NTAA) anordnar seminarium i Uppsala 12-14 september med temat ”Kultur- och trädgårdsväxter – under mark, på mark, i herbarier och arkiv”.

LÄGET PÅ NORDGEN & PRESENTATION AV ÁRNI BRAGASON

Árni Bragason är ny direktör sedan drygt ett år. Árni är biolog och har en bakgrund inom växtförädlingsforskning. NordGens verksamhet har anpassats till en stramare ekonomi vilket bland annat har inneburit att antalet anställda har minskat från 34 till 25 personer (eller från 27 till 21 årsarbetskrafter). Under kommande år ska genbanksarbetet (frölab och odling) stärkas genom rekrytering av personer med teknisk kompetens. När det gäller verksamheten på lång sikt behöver NordGen ha beredskap att möta nya behov knutna till globala trender som t.ex. ökat fokus på växter som bioenergiressurs.

Morten redovisar statistik på svenskt material i NordGens samlingar;
spannmål: 11 069 svenska accessioner (varav 4 261 är slutregistrerade)
fodergrödor: 1 461/1 375
rotfrukt, olje- och baljväxter: 416/171
industrigrödor: 144/17
landskapsväxter: 8/2

NordGen var i år (21 mars) värd för seminariet om användning av molekylära markörer i utvärdering av odlad mångfald. Flera projekt som erhöll FoU-medel ifjol presenterades.

INFO FRÅN SAMORDNINGEN

Många aktiviteter för att knyta samman POM med Matlandet Sverige: seminarium på Landsbygdsdepartementet 31 januari, möte med regionala ambassadörer för Matlandet 20 februari, broschyren ”POM i matlandet”.

Uppdaterad broschyr om POM klar i slutet av maj.

Hemsidan håller på att föras över till en ny server.

Representanter för de nationella programmen i Sverige och Norge träffades på Svalbard 26-29 mars. Danmark och Finland deltog inte.

Seminariedag om molekylära markörer för studier av genetisk diversitet, NordGen 21 mars

Under lunchen förevisade projektledarna Karin Persson och Linnea Oskarsson provodlingar av krukväxter, lök- och knölväxter samt perenner.

Under 2012 ska ca 60 kloner av humle, 20 mandatsorter av jordgubbar, smultron och smulgubbar samt stenfrukt, mandatsorter av körsbär och plommon, poppel och ytterligare träd och buskar planteras i den centrala samlingen.

HUR KOMPLETTA ÄR POM:S INVENTERINGAR?

Programrådet har under tidigare möten velat veta hur pass kompletta POM:s olika inventeringar är – hur pass väl kommer den nationella genbanken representera den odlade mångfalden i Sverige? Frågan är berättigad – men samtidigt komplex. David menar att allmänheten har rätt att få siffror på samlingarnas representativitet när den nationella genbanken invigs 2016. Eva rapporterar att projektledarna under våren har börjat analysera frågeställningen (exempel för rosuppropet och lök- och knöluppropet bifogas).

Hilde undrar hur målen såg ut från början. Hur god är måluppfyllelsen? [Enligt miljömålet *Ett rikt odlingslandskap* ska senast 2020 ”samtliga traditionellt odlade sorter finnas i odling eller bevarade i genbanker i sådan omfattning att de är tillgängliga för framtida nyttjande”. Med ”samtliga” avses de sorter som POM har bedömt vara bevarandevärda.] Morten påpekar att prioriteringar måste göras utifrån de ekonomiska förutsättningarna; hur mycket klarar den nationella genbanken av att förvalta? Göran menar att inventeringarna i princip är heltäckande vad gäller rosor och humle, men att det finns generella luckor när det gäller köksväxter. Morten tror att föreningen Sesam kan hjälpa till att bedöma inventeringsstatusen för fröförökade grönsaker. Maria konstaterar att påtagliga luckor finns när det gäller träd och buskar. Anna-Gretha understryker att POM:s uppdrag inte bara handlar om insamling och bevarande av växter utan lika mycket om insamling och dokumentation av historiska uppgifter knutna till växterna.

FOU

Under tidigare år har programrådet haft en rådgivande roll vid bedömningen av ansökningar om FoU-medel. Hanteringen har varit tidskrävande och uppenbara jävsituationer har förekommit. I år tillsatte Jordbruksverket istället en oberoende bedömningsgrupp bestående av personer (på verket) som arbetar med djurgenetiska resurser, genteknik samt landsbygdsutveckling. David framför att förfarandet fungerade bra. Programrådet har inga invändningar mot att förfarandet görs på samma sätt även i år. Maria påpekar dock att tyngdpunkten för bedömningen verkar ha legat på genetik. David framhåller att kompetens om landsbygdsutveckling fanns med i bedömningsgruppen och att gruppen framgent kan anpassas med hänsyn till utlysningens inriktning.

Molekylär karaktärisering är ett nödvändigt komplement i utvärdering av insamlat POM-material. Jordbruksverket har intentionen att framgent öronmärka medel för detta ändamål; den ordinarie ”FoU-miljonen” är en möjlighet att utveckla POM och bör inte primärt användas till aktiviteter som ”ska göras ändå”.

David nämner att han har haft kontakt med Formas och att det finns planer på ett möte på chefsnivå mellan Jordbruksverket, Formas och SLF för att diskutera möjligheter till FoU-samverkan inom områdena trädgård och växtförädling.

FÖRÄNDRING AV PROGRAMRÅDET?

Jordbruksverket menar att det kan vara läge att se över programrådets sammansättning. Är representationen adekvat i förhållande till POM:s ökade fokus på bevarande och nyttjande? Bör sammansättning, mandattid etc., styras upp mer av Jordbruksverket?

Morten påtalar (åter!) att Naturvårdsverket borde vara med och Mats påpekar att Nagoyaprotokollets skrivningar om genetiska resurser ytterligare pekar på att Naturvårdsverket borde engagera sig i odlad mångfald. Maria föreslår att stadsträdgårdsmästare skulle kunna ingå i programrådet. Anna-Gretha föreslår att Trafikverket, som arbetar både med alléer och artrika vägkanter, ska bjudas in. Göran funderar på hur ansvarsfördelningen ser ut mellan Trafikverket och kommunerna. Mats föreslår att vi bjuder in SKL. Maria föreslår att vi bjuder in företrädare för små odlarföreningar. Hilde föreslår att vi bjuder in SLF [istället för Formas?]. David nämner att han och samordnarna nyligen har resonerat om att kontakta Skogsstyrelsen. Andra lämpliga kandidater skulle kunna vara företrädare för Matlandet (ambassadörer eller personer på Jordbruksverkets landsbygdsavdelning) eller representanter för Naturskyddsföreningen.

Jordbruksverket ska inför nästa programrådsmöte kontakta några av de föreslagna aktörerna för att pejla intresset.

KLONARKIV – BEHOV AV UTVÄRDERING?

Projektledaren Inger Hjalmarsson beskrev läget för de fjorton klonarkiv som SLU förtillfället har avtal med. Dialog med ytterligare värdar, främst från norra Sverige, har inletts (det finns en geografisk snedfördelning i nuläget). Jordbruksverket, som finansierar verksamheten, planerar en utvärdering. På programrådsmötet nästa vår ska Jordbruksverket presentera förslag på utredningsdirektiv. Vilka växtslag ska ingå i klonarkiven? Vilka kriterier är viktigast (kontinuitet, ”skyltfönster” etc.)? Hur många arkiv är ”lagom” i förhållande till syfte och ekonomiska ramar. Osv. Hilde ifrågasätter det publika syftet samt huruvida vissa av dagens små klonarkiv är lämpliga på lång sikt.

INFO FRÅN JORDBRUKSVERKET

Genom inrättandet av ett landsbygdsdepartement och genom satsningar som Matlandet och Skogsriket har regeringen tydligt markerat en ambitionshöjning för landsbygdsfrågor (alltså mer än jord- och skogsbruk i traditionell mening). Jordbruksverket har anställt en landsbygdsamordnare direkt under GD. Meningen är att landsbygdsfrågorna, mer än tidigare, ska genomsyra hela verksamheten.

Jordbruksverket kommer få en ny GD till hösten. Rekrytering pågår.

Som Jordbruksverket tidigare har informerat om pågår en översyn av EU:s samlade lagstiftning inom utsädesområdet. Utlåtande från EU-kommissionen är

att vänta under hösten. Under sommaren väntas besked från EU-domstolen angående det s.k. Kokopelli-fallet. Utfallet kan bli att kravet på sortlistor slopas.

Jordbruksverket har inför nästa Landsbygdsprogram (2013-2020) tagit fram ett förslag på miljöersättning för odling av bevarandesorter. Ersättningen är tänkt att gälla för alla växtslag och är en utvidgning av nuvarande ersättning till bruna bönor på Öland. Detta, liksom andra förslag, behandlas för närvarande av Landsbyggsdepartementet.

Jordbruksverket har inför budgetpropositionen 2013 äskat om medel för att utveckla synergier mellan POM och Matlandet.

NÄSTA MÖTE

Nästa möte blir måndagen den 1 oktober i Stockholm.

Bilaga: Hur kompletta är POM:s inventeringar?